

Grundriss der Säuglingskunde. Ein Leitfaden für Schwestern, Pflegerinnen und andere Organe der Säuglingsfürsorge von Prof. Dr. ST. ENGEL, nebst einem *Grundriss der Säuglingsfürsorge* von Dr. MARIE BAUM mit 93 Textabbildungen. Zweite Umgearbeitete Auflage. Wiesbaden. J. F. BERGMANN. 1915. 221 bldz. Prijs 5 mark.

Na 3 jaren is een tweede veranderde druk van dit nuttige boekje verschenen. De plaatjes zijn voor het meerendeel lang niet zoo fraai als in de eerste uitgave.

Ten bate van praktische wenken zijn de theoretische opmerkingen bekort, wat slechts kan worden toegejuicht. Het is niet moeielijk hier en daar aanmerkingen te maken, voor de praktische bruikbaarheid doet dit er minder toe. Niet geheel onbedenklijk schijnt mij het opnemen van een heele reeks voorschriften ter bereiding van voedsels, bijv. wijzigingen van eiwitmelkbereiding, volgens ENGEL, KERN en MÜLLER, e. d.; daargelaten nog, dat de waarde van vele van deze mengsels zeer twijfelachtig is, en onvoldoende onderzocht, kan het bezit van zulk een reeks voorschriften het eigenmachtig handelen slechts in de hand werken. En welke zonden in dit opzicht dagelijks nog aan de zuigelingen worden begaan, daarvan kunnen de kinderopklinikken en consultatiebureaux deelen spreken!

Het boekje, dat voor verpleegsters is geschreven, kan zeker ook den beginnenden arts menigen nuttigen wenk geven en met warmte worden aanbevolen.

J. C. SCHIPPERS.

BRIEFWISSELING.

HET PROTEST DER TWAALF.

Door de redactie is de in het vorig nummer weergegeven protest-brief thans ontvangen ¹⁾. Om der nauwkeurigheds wille vermeld ik, dat de tekst een kleine wijziging ondergaan heeft. In alinea 4 leest men thans niet meer, „dat de Nederlandsche medici te veel verschuldigd zijn aan de *Duitsche geneeskundige wetenschap* dan dat zij enz.”, maar „dat zij veel verschuldigd zijn aan de *Duitsche geneeskundigen*”.

De brief droeg de getypte namen der twaalf opstellers en die van 620 instemming betuigende collegae.

¹⁾ In den door ons afgedrukten brief is ongelukkigerwijze een geheele zin uitgevallen zonder dat dit door ons bemerkt is geworden. Deze zin vormde de 2de alinea van den brief, en luidde: „Zeer tot hun leedwezen is de ernstige waarschuwing van prof. PEKELHARING niet door u ter harte genomen”. Hierop doelde mijn toespeling op bldz. 1898.

Voorts ontvingen wij een als ingezonden stuk bedoeld schrijven van één der ondertekenaren van den brief (collega M. VAN DER HOEVE te Amersfoort), waarin hij o. m. zijn instemming met het protest motiveert. Wij hebben gemeend dit schrijven niet te moeten opnemen. Indien de 620 ondertekenaren beginnen hun instemming in ingezonden stukken te gaan motiveeren, zullen onder de 1400 Maatschappijleden, die niet teekenden ¹⁾, allicht ook enkelen hun onthouding willen toelichten: nu reeds zouden wij uit de talrijke ons toegezonden brieven een bloemlezing kunnen geven, waarin de protestbrief punt voor punt door de andersdenkenden gewraakt wordt. Wij doen dit echter niet, omdat wij meenen, dat het voor alle partijen beter is, de zaak nu als afgedaan te beschouwen. Slechts één zinsnede uit collega VAN DER HOEVE's brief moet ik hier afdrukken: „Toch meen ik als medeondertekenaar van het protest der twaalf te moeten protesteeren tegen Uw verdachtmaking in Uw hoofdartikel in het nummer van 23 Oct., als zou de strijd gaan tusschen pro- en contra-Duitsche sympathieën en als zou het protest een actie op politieken grondslag zijn . . . Ter Uwer informatie deel ik U mede, dat ik (en ik meen vele anderen met mij), ondanks allerminst pro-Duitsche sympathieën, niet aarzel mede te doen aan het protest der twaalf . . . enz.”.

Indien het deelnemen aan het protest door collega VAN DER HOEVE, en door vele anderen met hem, niet uit politieke sympathieën voortspuit, dan zijn maar twee dingen mogelijk: of hij of ik hebben de ware bedoeling van dien protestbrief niet begrepen. Maar, dat men in binnen- en buitenland dien brief over het algemeen zal opvatten als een besliste politieke manifestatie in een bepaalde richting, daar is geen twijfel aan. Deze opvatting een „verdachtmaking” te noemen, is nogal sterk. Intusschen is het van belang te vernemen, dat het deelnemen aan het protest voor velen deze beteekenis niet had.

Amsterdam, 25 October 1915.

G. VAN RIJNBERK.

VERDACHTMAKING ONZER REDACTIE.

In het nummer van 15 October ll. der *Zeitschrift für aertzliche Fortbildung* komt een brief voor van onzen Amsterdamschen collega P. J. DE BRUÏNE PLOOS VAN AMSTEL over het geneeskundig leven in Amsterdam tijdens den oorlog. Op hetgeen hij daarin schrijft over de meeningen en gevoelens der Nederlandsche geneeskundigen willen wij hier niet nader ingaan, maar wel moet even de aandacht gevestigd worden op een leelijke verdachtmaking onzer redactie, hier in het publiek, en nog wel voor een buitenlandsch publiek, geuit. Hij zegt nl., dat de Nederlandsche geneeskundigen zich niet veel met politiek inlaten en men daarom hier van geneeskundigen weinig uitlatingen over den oorlog tegenkomt. Wel liet het *Nederlandsch Tijdschrift voor*

¹⁾ De circulaire is alleen aan Maatschappijleden verzonden.